

In *de Volkskrant* heeft in juni/juli een heftig debat gewoed tussen Paul Kalma en Frank Kalshoven, over de klant als koning, de zegeningen van de markt en wat al niet meer. Zelf mocht ik in dit debat in een bijrol figureren. Ik heb het debat met verbazing gevolgd. 'De aanbidding van koning klant' was de titel van Kalma's openingszet. Spreek een auteur in een krant nooit aan op de titel van zijn bijdrage, die is immers voor rekening van de koppensneller. Maar in dit geval gaf de kop de strekking van het betoog goed weer. 'Valt van de consument een maatschappijhervormer te maken (...)?' opent Kalma's bijdrage. Zijn antwoord is een nauwelijks gekwalificeerd nee. Met afschuw citeert hij Noreena Hertz, die schrijft dat je je stem tegenwoordig beter kunt laten horen in de supermarkt dan bij de verkiezingen. Sommige van Kalma's argumenten snijden hout, maar gaan dan niet over het koningschap van de klant. Zij gaan gewoon over externe effecten of over kwesties van solidariteit, zaken waarvan iedereen weet dat de overheid daarbij een belangrijke rol heeft te spelen. Voor de rest scheidt Kalma met zijn bijdrage vooral verwarring over zijn intenties. Het valt immers niet in te zien waarom je een burger als kiezer serieus zou nemen, als je hem als klant liefst zou willen negeren. Vroeger hanteerde de sociaal-democratie nog de term 'bemoeigoederen' (*merit goods*): zaken waarvan de consument niet wist dat het goed voor hem was, maar de PvdA wel. Woningbouw was het geijkte voorbeeld. Die tijd leek voorbij. Kalma's bijdrage zaait echter weer twijfel. Wie op dit punt twijfel laat bestaan verdient een uitbrander, zoals Kalma die kreeg van Kalshoven.

In Kalma's replek (4 juli) mocht ik figureren, nog wel als 'vooraanstaand econoom'. 'Kalshoven lijkt zich te verkijken op de opmars van de vrije markt-ideologie in de economische wetenschap,' zo weet Kalma. Waarom? Omdat Lans Bovenberg en Coen Teulings hebben gezegd dat private monopolies vaak te verkiezen zijn boven publieke monopolies. De politiek blijkt slecht in staat de macht van monopolies te beheersen. Onze analyse van ruim een jaar geleden betrof specifiek de Spoorwegen, naar nu blijkt een zeer relevant voorbeeld (*ESB*, 24-3-2000).

Onze diagnose is omstreden, ook onder economen, zoals blijkt uit de verraste reactie van Kalshoven. Over de argumenten van Bovenberg en mij kun je van mening verschillen, en het gewicht van die argumenten verschilt van geval tot geval. Het zoeken naar goede organisatievormen is nu eenmaal geen kwestie van droogzwemmen, maar van geduldige analyse van specifieke omstandigheden. Kalma volgt een ander soort redenering: onze analyse is een voorbeeld van een doorschietende vrije markt ideologie, en moet daarom worden bestreden. Tsja, dat is ook een argument. Kalma's betoog past in het huidige tijdsgekwricht. We houden niet op te spreken over 'doorgeschoten privatisering'. Vanaf nu zal de slinger weer de andere kant uit bewegen. Een gelegenheidscoalitie van Freek de Jonge en Arjo Klamer sprak zich in de NRC in soortgelijke bewoordingen uit. Maar, zou Klamer werkelijk willen dat in plaats van de klant het Tweede Kamerlid weer koning werd? Voorlopig zag Tony Blair na zijn klinkende verkiezingsoverwinning geen ander alternatief dan om zorg en onderwijs uit het slop te halen via experimenten met marktwerking en privatisering. Het zoeken naar nieuwe coördinatiemechanismen in voorheen politiek aangestuurde sectoren zal doorgaan. Met of zonder Paul Kalma.

Ka versus Ka

COEN TEULINGS

Redacteur S&D